

Князькоба

Кийикора

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЭРТАҚЛАРИ

ТОШКЕНТ
ЧЎЛПОН НАШРИЕТИ

ОЛА ТОЙЛИ БОЛА

Бир бор экан, бир йўқ экан, қадим замонда бир камбағал ўтинчи бор экан. Унинг бору йўғи биргина Камгап исмли ўғли бор экан.

Бир куни отаси Камгапни чақириб олиб:

— Уғлим, мен ўлгандан кейин иш топмасанг, ўтинчилик қил, ота касби билан ота насиҳати фарзандни бахтли қилади, — дебди.

Отаси вафот қилибди. Бола ошини берибди. Замон-замон, иш топилмас замон экан, бечора Камгап иш топмай кўп вақтларни ўтқазибди. Бир куни отасининг: «Уғлим, иш топмасанг ўтинчилик қил», деган сўзи ёдига келиб, қўлига кетмон, арқон олиб ўтин кавлаб бориб ажойиб бир воқеага дуч келибди. Қараса, бир янтоқ ўзидан-ўзи гир айланиб турган эмиш. Камгап хайрон бўлиб, қараб турибди.

— Кел, буни тагини қазиб кўрай, — деб, бир кетмон урган экан, кетмон ғирч этиб бир нарсага тегибди. Камгап очиб кўрса, бир катта хум эмиш. Камгап хумни кавлаб олибди. Ичини очиб қараса, қип-қизил тилла экан. Қўлидаги арқонни хумга боғлаб, орқасига ортиб бораверса бир киши олдидан чиқиб қолибди.

— Болам, хумда айрон келтираётганга ўхшайсан, мен чанқаб келаётибман, бер, бир ичай айронингдан, — дебди учраган одам.

— Ҳа, ота. Ичидаги айрон эмас, дунё бор бу хумда, дунё, — дебди Камгап.

— Дунё дейсанми? Қаердан топиб олдинг? Қани оч, бир кўрайин, — дебди. Камгап хумни ерга қўйибди. Тиллани кўрган очкўз одамнинг эс-ҳуши йўқолиб йиқилибди. Бир оздан кейин ўзига келиб:

— Болам, бу тиллани биров эшитиб қолмасин, подшо билмасин, юр мен билан, сенга қизимни берай, остимдаги ола тойимни берай, — деб лаби-лабига тегмай гапираверибди.

Камгапни қўярда-қўймай ола тойнинг устига ўтқазиб, хумни олдига бериб, отнинг жilовини ўзи тутиб уйига олиб борибди. Бу одам жуда очкўз бой экан. Унинг чиройли, лекин жуда озода, раҳмдил қизи бор экан. Шу қиз ола тойли бола билан отасининг олдига чиқиб қарши олибди. Бой эса қизига қараб:

— Ҳой қизим, сенга куёв олиб келдим, ўйнаб-кулаверасан, яхши кутиб ол, — дебди.

— Эй ота, бу ҳали бола-ку, менга нима деб куёв бўлар экан, укамдан ҳам ёш-а, — дебди қиз.

— Яхши деб ўйнайвермайсанми? — деб дўқ қилибди отаси қизига. Ўзи бўлса хумни боланинг қўлидан олиб ичкарига кириб, тилласини бир ертўлага тўкиб, унинг ўрнига тутнинг шиннисини солиб тўлдирибди. Қиз бўлса отасининг қилган ишини кўриб туриб, жуда нафратланибди, болага раҳми келибди. Шундай бўлса ҳам бола билан ўйнабди, кулибди.

Бир вақт бой кириб болага:

— Сен хумда тилла деб мени алдабсан-ку, шинни экан, қуёшнинг нурида шинни тиллага ўхшаб кўринишини сен ҳам билмабсан, мен ҳам билмабман, ол хумингни, уйдан чиқиб кет, — дебди. Анграйиб қолган бола нима деб жавоб беришини билмай, ноилож уйдан чиқаверибди. Шунда қиз:

— Тўхтанг, мен отамнинг нияти бузуқлигини билман, сиз кетманг, мен сизга отамнинг ола тойини эгарлаб бераман, кейин кетасиз, — дебди.

Бола қизнинг яхшилигини билиб, унга раҳмат айтибди. Қиз отасининг ола тойини йигитга эгарлаб бериб, устига миндириб жўнатибди. Бола ҳам ола тойнинг устига миниб, бир чўлга бориб етибди. Бола қараса, бир қари чол мол боқиб юрганмиш. Чолнинг кўзлари кўр эмиш. Бола яқин борибди. У ҳали саломини ҳам беришга улгурмасдан ҳалиги кўр:

Ўтин ёқилсин,

Овқат пиширилсин,

Товоққа солинсин,

Олдимга келтирилсин,

Оғзимга тутилсин, — дебди.

Қари чол айтгандек, ҳаммаси амрга мувофиқ бўлибди. Лекин овқат чолнинг олдига келганда бола бир ёқдан еб, қорнини тўйдирибди. Қари чол овқатга тўймабди.

— Тавба, ҳар куни тўйиб қолар эдим, бугун на бало бўлди ёки нотўғри амр қилдиммикан? — деб ажабланибди чол.

— Йўқ, — дебди бола, — бугун мен ҳам сизнинг товоқдошингиз бўлдим.

— Мусофирга ўхшайсан, зиёни йўқ, қаердан келиб, қаерга бораётганингни айт, — дебди чол.

— Менинг ҳеч кимим йўқ; иш бўлса қиламан, нон бўлса ейман, ўғли йўқнинг ўғлиман, қизи йўқнинг қизиман, — дебди бола.

— Ундай экан, сен менга ўғил бўл, бу молларни боқиб юравер, — дебди чол.

— Хўп бўлади, — дебди бола.

Иккови ота-ўғил тутиниб, яшаб юраверибдилар. Чол айтибди:

— Болам, бир гапни айтиб қўяй, сен молларни боқ, лекин дарёнинг нариги ёғига ўтма, — дебди.

Кунлардан бир куни бола:

— Мен кўпдан бери фақат молларни дарёнинг буёғида боқаман, кел, бир дарёнинг нариги ёғига ҳам ўтиб кўрайин, нима гап бор экан? — деб, ўзига-ўзи гапириб, дарёдан ўтибди.

Дарёдан ўтиб қараса, бир пари бор эмиш, сочининг ҳар толаси бир олам хирожига тенг. Камгап ўйламай-нетмай қизнинг олдига бориб:

— Ассалому алайкум, яхши қиз, ҳорманг! — дебди. Шунда паризод Камгапга қараб:

— Ҳай, кичкина бола, сен қандай қилиб бу жойга келдинг? Бу ер девнинг макони, ҳозир келадиган вақти бўлди. Тезроқ кет, бўлмаса минг жонингдан бир жонинг омон қолмайди, — дебди.

— Дев қайси тарафдан келади. Шунга айт, кейин кетаман, — дебди Камгап.

— Жанубдаги кўприк устидан келади, тезроқ кет, — дебди қиз.

«Хўп», дебди бола ва кетган бўлибди. Лекин жанубдаги кўприкнинг остига кириб, девнинг келишини пойлаб тураверибди.

Бир маҳал осмон остин-устун бўлиб, момақалди роқ чақнаб, булут булутга қоқилиб, ҳаммаёқни қора туман босибди. Бола билибдики, дев келаётир. Дев кўприкка етиб келганда, оти кўприкдан ўтмай тўхтаб тураверибди.

— Ҳа, нега ўтмайсан, бу ерда ола отли Камгап бор деб қўрқдингми? — деб сиёсат қилибди дев.

— Ҳа, ола отли Камгап мен бўламан, — деб, кўприкнинг тагидан чиқибди.

— Хўп, сен мард бўлсанг майдон бўш, юр, — дебди дев.

— Чиқдим майдонга, мардлигингни сен ҳам кўрсат, — дебди бола.

— Отишми, тутиш? — дебди дев.

— Истаганинг, — дебди бола.

Иккиси олишибди, тутишибди, бу курашни узоқдан ҳар тола зулфи олам хирожига тенг қиз — пари кўриб, ола тойли болага мадад тилаб турибди.

Етти кеча-кундуз курашиб, охири бола девни ўлдирибди.

— Ҳой бола, бу девнинг акаси ҳам бор, у ҳам оз фурсатда келиб қолади, — дебди қиз боланинг олдига келиб.

— У ҳам шу кўприкдан ўтиб келадими? — деб сўрабди бола.

— У ҳам шу кўприкдан келади, — дебди қиз.

Сариқ дев ҳам кўприкка келиб, отини ўтказа олмай, бола билан айтишиб, курашиб, етти кеча-кундузда жонини жаҳаннамга сотибди. Қиз боланинг мардлигига қойил қолибди.

— Учинчи дев ҳам бор, — дебди қиз. Бола учинчи девни ҳам кўприкдан тутиб олиб, етти кеча-кундуз олишиб, охири девни енгиб, жонини жаҳаннамга юборибди.

Шундан кейин қиз девлар хазинасининг ҳамма калитларини боланинг қўлига бериб:

— Истаган нарсангизни бу ердан олсангиз бўлади, — дебди.

Бола хазиналарни очиб кўраверибди. Қиз ҳам бола билан ҳамма хазиналарни очиб кўриб бораверибди.

Қизнинг кўзи бир сандиққа тушибди.

— Илтимос, менга шу сандиқни очиб, шундан отамнинг кўзларини олиб берсангиз,— дебди қиз.

— Отанг ким? — дебди бола.

— Отам доно чол, подачи эди, бу девлар ундан кўрқар эди. Лекин бир кун отам ухлаб ётганда кўзларини ўйиб олиб шу сандиққа солиб қўйишган,— дебди.

Бола сандиқни очиб кўзларни олибди. Лекин хазинадан ҳеч бир нарсани олмай, қиз билан дарёдан ўтиб, молларни ҳайдаб чолнинг олдига борибди.

— Эй болам, бир ойдан бери қаерларда юрибсан, молларнинг ўзи келиб, ўзи кетиб юрибди. Сенсиз мен жуда зеркиб қолдим,— дебди чол.

— Ота, мен сизга яна бир йўлдош олиб келдим, ҳозир,— дебди. Шунда чолнинг қизи отасининг кўзларини тили билан ялаб, ўз жойига қўйган экан, чолнинг кўзлари очилиб, йигитни ҳам, қизини ҳам кўрибди. Бўлган воқеаларни эшитиб роса қувонибди.

Шундан кейин ола тойли болага паризодни тўй қилиб берибди доно чол. Болали-чақали бўлиб ҳозир ҳам яшаб юрган эмишлар.

ШИШ-ПИШ ЯСАСА БЎЛАДИ

Қадим замонда Сулпар деган бир дангаса бор экан. У катта шаҳарда турар экан. «Темирчиликдан осон иш йўқ, темирчилар бекам-кўст яшайдилар», деб ўйлар экан.

Сулпар темирчиликни осон иш билиб, шаҳар бозорининг ўртасида катта бир дўкон очибди-да, темирчилик қила бошлабди.

Янги темирчилик дўкони очилгани бутун бозорга, кейин бутун шаҳарга, атрофдаги қишлоқларга ёйилибди.

Бир деҳқон Сулпарга темир келтириб:

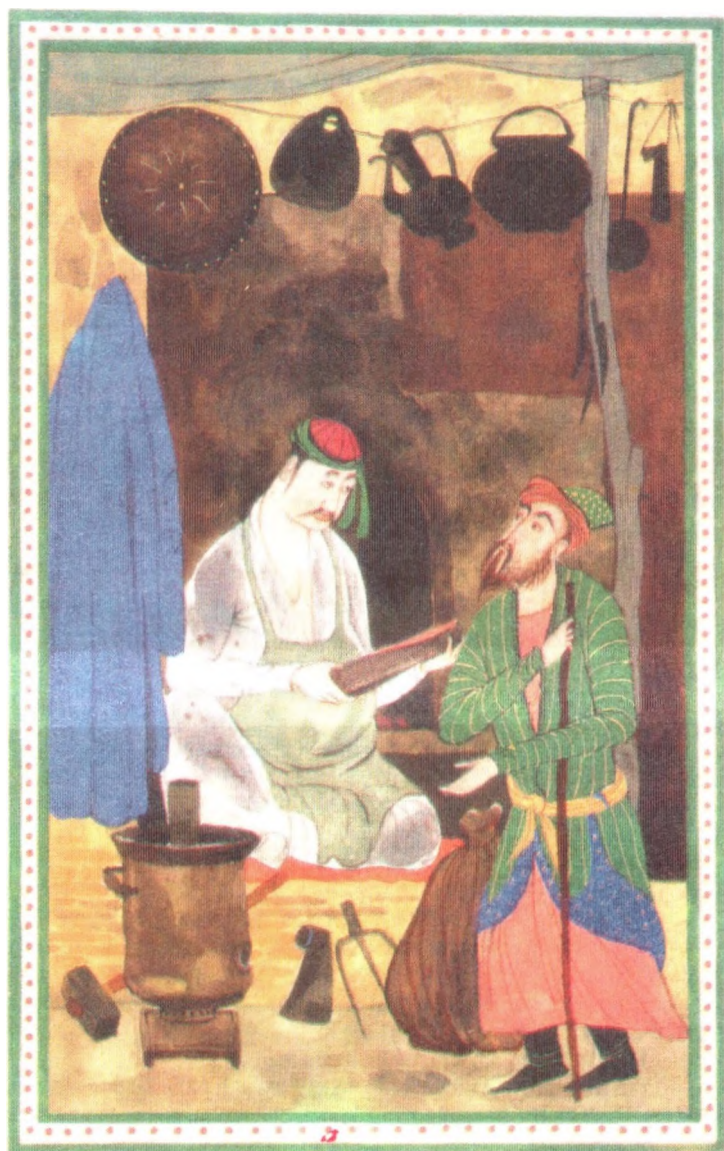
— Омоч тиши ясаб берасан,— дебди.

— Хўп! — дебди Сулпар.

Деҳқон кетибди. Сулпар ишга киришибди. Кўп уринибди, лекин ҳеч нима қилолмабди.

Эртасига деҳқон келиб:

— Тиш тайёрми, уста? — дебди.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi <https://kitobxon.com/oz/asar/5281> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси <https://kitobxon.com/uz/asar/5281> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию можно найти на сайте <https://kitobxon.com/ru/asar/5281>